

TEXTURES

Trajecte circular

Vicent Alonso

Premi d'Assaig
Mancomunitat
de la Ribera Alta

QUINCE
bromera

La humilitat de l'escriptura

Escriure empenta el desig i el fa créixer, fins i tot més del compte. El desig en general, sí. O el que és el mateix: la impaciència d'arribar a un lloc sense saber quan ni com, que et recorre el cos sencer i s'hi enganxa perquè no oblides que hi vas carregat d'esperances. Per això, llegir o dir són estadis inferiors a escriure. Quan llegim el que altres han escrit, no sé fins a quin punt arribem a copsar-ne els motius —engrunes de vida, combats amb les paraules, passions més o menys retratades o dissimulades...— que fan del que s'escriu un producte molt més complex que tot el que és simplement oral. Fins i tot quan *ens* llegim hem de fer esforços per esbrinar les peces que perfilaren definitivament aquella frase o vers, qualsevol tros de temps fet paraules.

Pense en el que he viscut fa unes hores i no m'és difícil contrastar la narració en directe, que jo mateix i uns quants amics n'hem anat fent, amb tot el que ara en podria escriure. Les maneres, per exemple, tan exaltades com previsibles, de la gent a la placeta de l'Església mentre esperàvem el toc de les dotze campanades; els tòpics especialment configurats per al segle que ara comença; el fred d'aquest hivern, inusual i impietós, que l'Anna tant pateix. O el record, que se'm presenta de sobte, dels caps d'any passats, més solitaris. No cal anar-se'n a profunditats extremes. Les coses de cada dia, un gest, un núvol que passa, el vi que bevem, aquell got

trencat mentre escuràvem, el foc rebel que ens acompanya a la llar, algú que travessa la plaça, un soroll amenaçador a l'andana, que et transporta anys enrere... Tot, si ho escric, és ja diferent, o és perquè ho escric. I això fins al punt que la mateixa realitat trontolla.

Em tempta invocar paraules que corroboren la direcció del meu pensament, però només ho faré, a manera de resum condensat i no exempt d'admiració, amb aquelles que estableixen la frontera imprecisa entre qui escriu i què escriu, i que alhora fecundaven la idea del jo perquè, quasi indefinidament, es multiplicara. Són d'un escriptor a qui habitualment m'he apropiat amb altres propòsits que els de l'anàlisi: *«Yo he de quedar en Borges, no en mí (si es que alguien soy), pero me reconozco menos en sus libros que en muchos otros o que en el laborioso rasgueo de una guitarra»*.

Perquè la vida de qui escriu és, doncs, una fuga –són també paraules de Borges: *«y todo lo pierdo y todo es del olvido, o del otro»*– els escriptors tenen fàcil reconèixer-se en la humilitat. Ho vulguen o no, han de viure sobre la mateixa consciència dels límits. Les mirades múltiples els pertanyen per definició: en el món de la ficció –poètica o no– perquè els altres els són indispensables; en el dels papers que alguns consideren íntims, perquè sempre acaben multiplicant-s'hi. I en tot cas, perquè la vida –la pròpia, sense ni un sol additament– se'ls escapa de les mans a fi que en nasquen d'altres. Només la vida que així es viu i s'entén mereix ser considerada com a literària.

Ara pense que no hi ha tanta diferència entre reunir-se en una plaça a escoltar campanades i encetar un nou quadern de notes amb el rètol de l'any que comença. Un fet i

l'altre són com l'efecte d'una causa tan convencional que no acabe d'entendre per què la respecte escrupolosament. Potser perquè, si bé ho mire, tampoc la convenció no és tan absoluta. Al capdavall, hi ha raons per organitzar el temps, i per sentir-lo, d'acord amb el cicle natural de les coses. Sé que el fred que ara fa no serà indefinidament. Desapareixerà i tornarà de nou com si tot fóra fred eternament viu que arriba i se'n va segons mesura. No vull espedaçar el vell Heràclit, però només he de mirar els meus últims quaderns per constatar que el fred –el que fa en aquesta casa de Xodos, on els he començat i enllestit– ha suplantat altres fets que, igualment, n'assenyalaven el cicle. Aquella Marxa de Radetzky, que sonarà d'ací a unes hores i que, temps enrere, també em servia de motiu artificial per celebrar la festa. L'escoltava religiosament cada Cap d'Any mentre imaginava que era jo qui dirigia la Filharmònica de Viena. De fet, és un dels meus somnis preferits, d'aquells que somnies despert o mentre duren els breus instants en què mantens a ratlla la son i els obllits: alce els braços i, quan decidesc abaixar-los amb tota l'energia de què sóc capaç, els instruments s'han posat d'acord per iniciar una poderosa melodia.

Un petit plaer

He passat la vesprada a la vora del foc. Un petit plaer: posar-hi troncs i observar com es consumeixen. Els de taronger se'n van en un no-res, i no fan brasa. Els de carrasca s'hi resisteixen tossudament i, de regal, t'omplien la casa d'aromes úniques. Davant del foc, m'he entretingut comparant per-

fums. El de carrasca el tenia allà, suspès per cada racó, i m'era fàcil sentir-lo. El de pi, havia d'imaginar-lo, però l'he tingut a prop tantes vegades que acostume a evocar-lo sense esforços. De menut, quan no l'eclipsava el del pa acabat de coure, era el perfum habitual a la casa dels pares. Els seus murs tenien, adherit, l'olor de pi cremat i, al corral, era fàcil distingir tots els que, tendres o eixuts, desprenia la pinassa.

Una vesprada així, ocupada a deixar-te dur sense objectius, dóna per a molt. De sobte, m'he vist sumant i multiplicant per calcular el nombre de garbons consumits al forn dels meus pares tot tenint en compte les dues calfors que li calien. Deu garbons per calfor durant quatre dies, més les tres de la nit del divendres, que fèiem pa doble... Però ho he deixat córrer. No feia gens de vent i ara, després d'hores de foc cremant a la llar, no hi ha ni un fil de fum en tota la casa. La dels pares, de tant en tant, sí que s'omplia de fum. Sempre passava ja entrada la nit quan els meus germans i jo dormíem. Els pares es veien obligats a despertar-nos. Obríem de bat a bat finestres i balcons fins que, ja desaparegut, tornàvem al llit. Era un problema dels vents que bufaven. En ocasions, feien regolfar el fum perquè la xemeneia era incapaç d'engolir-se'l sense dificultats. A pesar de les desagradables sensacions, que encara evoque fàcilment, el rebombori d'aquelles nits molestes i impertinents era una autèntica festa.

Resignació

Amb l'edat, els somnis empetiteixen les seues pretensions. Ho dic perquè, rellegit el que vaig escriure l'altre dia, con-

fesse que dirigir la Filharmònica de Viena és ja una ambició prescindible. Si sóc sincer, i no tinc raons per no ser-ho, quasi sempre m'he conformat amb una simfonia, la tercera de Rachmaninov per exemple, l'Anna com a públic únic i interessat, i el salonet de casa on tenim l'equip de música com a auditori. Tocar de peus a terra va bé, en aquest cas si més no. Comprovar que els teus moviments de batuta fictícia no solen coincidir amb les entrades estentòries dels timbals i tot el metall de l'orquestra és raó suficient per renunciar a la hipòtesi que els grans somnis es facen realitat. El públic de Viena mai no consentiria espifiades com les que d'habitud comet en els petits assaigs de casa. Contràriament, l'Anna s'ho pren com toca: un somriure burleta és el màxim que pot assolir el seu blasme. I en el fons li agrada veure'm imitar els gestos inconfusibles dels grans directors. Així ho faria Karajan, dic jo alçant-me de la butaca segons abans que s'iniciï un moviment dels que permeten exhibicions desmesurades. Així, Georg Solti o Sergiu Celibidache.

Però entre la realitat i el somni, entre Viena i el salonet de casa, hi ha ambicions intermèdies. A Picassent, la banda simfònica sol oferir concerts a la plaça de l'Ermita. Hi ha un quiosc, on músics i director actuen des d'una alçada que permet observar-los sense dificultat. Certament, la carretera de Torís passa a la vora mateix i no és estrany que un solo de clarinet o de flauta es vegi interromputs per estridències intruses, que el públic, a força de suportar-les, ja s'ha resignat a acceptar. Potser m'aniria bé somniar actuacions més casolanes. També els músics del poble obeeixen les cadències suggerides pel seu director, i tampoc no me'n

faltarien referències elevades. Podria sentir-me el director Nechwal, personatge de Joseph Roth, que cada diumenge «alçava el cap, la batuta i la mirada» perquè els músics de la petita ciutat de W., a la Moràvia, interpretaren precisament la Marxa de Radetzky. Diu Roth que quan redoblaven els agres timbals, sonaven les dolces flautes i esclataven els jousos platerets «els rostres dels espectadors s'omplien d'un somriure ensonyat i agradós i, per les cames, se sentien bullir la sang. Les mossetes contenien l'alè i obrien els llavis, els homes madurs acotaven el cap i recordaven les maniobres d'altres temps; les dones més grans seien al parc del costat i els seus petits caps grisencs tremolaven. Era l'estiu!» A Picassent, també és a l'estiu que actua la banda simfònica. I els rostres de la gent també s'omplien de somriures plàcids.

La vaca de Monterroso

No sé on ni quan, però em sembla que fou Fuster qui va dir que l'obligació d'un escriptor és fer-se llegir. Ho sent, però no trobe que siga una fórmula massa feliç. L'obligació d'un escriptor és més aviat escriure. Això, simplement: escriure. Aconseguir lectors és només un afegit. Satisfactori, però afegit finalment. Sobretot si pensem que, per fer-se amb lectors, alguns s'aboquen a escriure el que no creuen. I creure en allò que s'escriu hauria de ser condició indispensable de la creació *autèntica*.

Com, si no, podrien explicar-se els casos d'escriptors entossudits a seguir escrivint el que escriuen, amb ridícules xifres de venda, o a practicar gèneres que la societat actual

menysprea? Si només les lleis del mercat condicionaren l'expressió artística, fa temps que algunes de les seues manifestacions concretes haurien passat a millor vida. O dit des d'un altre punt de vista: hi ha una resistència exemplar d'alguns artistes a deixar-se engolir pel remolí de l'oferta i la demanda. Una resistència efectiva, perquè funciona. Haurérem d'agrar, doncs, que escriure exigisca infraestructures tan simples com un llapis i un bloc de notes. Altres expressions artístiques ho tenen més dur: fer televisió, cinema o teatre no és cosa de llapis i paper.

La bondat o maldat del que es fa en matèria artística, això és una altra qüestió (Gimferrer: «La història del gust és la història de les preferències. La història de l'art i de la literatura és la història del gust»). Però hi ha qui les barreja. Per exemple, els qui encara creuen que la literatura que es ven és necessàriament penosa o els qui s'entesten a defensar estèticament tot el que no es ven. O són curts de vista o d'esperit. Però, esbossat el mapa dels problemes, convé assenyalar que transvestir-se no és condició indispensable per fer-se llegir. Hi ha qui escriu allò en què fermament creu i, a més, no li falten lectors. Hi ha qui, per contra, no ven ni un llibre i, a més, mai no ha escrit una ratlla sense trair-se. I així mateix n'hi ha qui, acostumat a la traïció, fa per creure's que és ell qui escriu, no l'*altre*.

Em ve al cap la vaca de Monterroso, la que mor de mort natural a l'altiplà desèrtic de Bolívia, el símbol de la creació artística incompresa. És sabut que l'escriptor guatemalenc s'inclinà a la fi per la de Majakovskij, la que insistentment investia la locomotora. Tinc la impressió que una i altra representen actituds semblants, la mateixa protesta.

Arguments torguians

A Miguel Torga li he llegit aquesta vesprada que «escriure és, com tots els que l'home realitza, un acte inútil. Les paraules estan gastades i tot ja ha estat dit. Això no obstant, pot tenir algun sentit si cap passió o vanitat o sofisma dirigeix la ploma». Arguments vistosos, però d'una feblesa alarmant. Per escriure, les passions semblen imprescindibles; de la vanitat, un no en pot prescindir voluntàriament, i dels sofismes, adduiré que, en ocasions, entretenen. Tot consisteix, doncs, a acceptar la utilitat de l'escriptura més enllà d'una suma progressiva de coneixements o d'idees. Parle de literatura, és clar. No de monografies sobre càlculs biliars o altres assumptes mèdics.

En aquesta època de l'any, les vesprades són massa curtes. Quan te n'adones, ja fosqueja. Per això no he llegit més que unes pàgines. M'agrada passejar fins al peiró, a l'entrada del poble, i vigilar les boires que es deixen caure lentament sobre el bosc, moments abans que la nit arribe. En tornar, s'observen les xemeneies fumejants que denuncien les poques cases habitades. A mesura que hi arribes, perceps més intensament l'aroma inconfusible de la savina que crema a les llars.

Exercicis d'imaginació

Des que hem penjat a la vora de la llar la foto d'Ismael i Humildad, els amos anteriors de la casa, me'ls mire amb

atenció i afecte. A Humildad no la vaig conèixer, però a Ismael sí. Fou ell qui, sense amagar ni un gram de tristesa, signà l'escriptura de venda a cal notari. Sembla una foto feta a la plaça del poble i amb motiu d'alguna festa, tot i que fotografiar-se en aquells temps ja constituïria una celebració considerable. El cas és que voldria tancar els ulls i veure'ls amunt i avall com faig a vegades amb els meus pares. Però ací, en una casa que em pertany de fa pocs dies, el volum d'imaginació que he de posar en joc supera amb escreix totes les meues habilitats. Hi insistesc, però no hi ha manera: em quede simplement en algunes imatges sense força, que més aviat responen als quatre tòpics sobre una vida dura, condemnada a privacions desmesurades i obstacles irrefutables. L'exercici, a més, ha de superar totes les reformes que l'Anna i jo hi hem anat introduint. Tot plegat em desespera més del compte i em confirma que no és sobrera l'enveja que tinc de tots els qui, sense esforços excessius, inventen caràcters i passions o una simple història que els sustente. A la foto –l'únic motiu que m'ajuda a vèncer la misèria de la meua imaginació–, Ismael i Humildad semblen un matrimoni feliç, però no poden amagar –en la mirada, sobretot– una austeritat granítica. L'Anna, que sempre em sorprèn amb observacions amables, em recorda la felicitat petita, la que no té a veure amb oripells o magnificències. No hi he fet cap comentari. Tampoc no he tancat els ulls per esbrinar si la meua imaginació n'havia eixit guanyant. Un colp de vent, que avui no ha parat de bufar amb més còlera que de costum, m'ha deixat l'esperit net com una patena.